

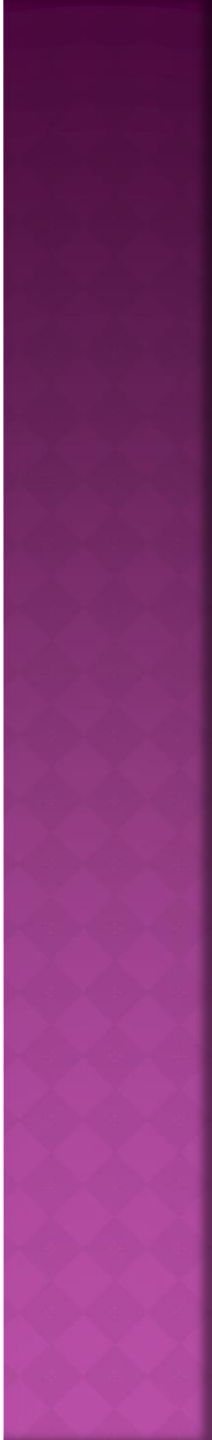
NEGATIV SOSIAL KONTROLL

HVORDAN FANGE OPP DET VI IKKE SER?

Anika Campbell, rådgiver

NEGATIV SOSIAL KONTROLL

NEGATIV SOSIAL KONTROLL

Jente, 16 år

Bekymring: Alvorlige begrensninger av frihet?

- ◉ Spilte i skolebandet
- ◉ Deltok ikke på skolebandets konserter på kveldstid
- ◉ Gikk ikke på ungdomsklubben
- ◉ Hadde egen mobiltelefon og tilgang til internett og Facebook
- ◉ Samtaler med foresatte og utvidelse av foresattes nettverk
- ◉ Utvidelse av jentas frihet
- ◉ Relasjon opprettet

NEGATIV SOSIAL KONTROLL

Jente, 17 år

Bekymring: Fungerer ikke behandling hos psykolog?

- ◉ Sterk endring faglig og sosialt
- ◉ Angstanfall, depresjon
- ◉ Barnevernssak
- ◉ Plassert hos bestemor
- ◉ Forskjeller innad i familien
- ◉ Sosial kontroll, bestemors nettverk

NEGATIV SOSIAL KONTROLL

Jente, 16 år

Bekymring: Ingen

- Yngste barn i familien, eldre søsken hadde mistet ære
- Kontrollert av eldre søsken og far
- Utsatt for daglig vold
- Trusler om barneverntjenesten og nordmenn
- Ikke tilgang til telefon eller internett
- Ikke lov til å gå ut etter skoletid
- Ikke lov til å velge klesdrakt
- Barnevernsvakten
- Rømte hjemmefra
- Institusjon
- Alvorlig relasjonsskadd

NEGATIV SOSIAL KONTROLL

Viktige prinsipper fra handlingsplanen:

- ◉ Unge jenter og gutter skal selv kunne velge hva slags utdanning de vil ta, hvilke yrke de skal ha og hvem de skal leve livet sitt sammen med.
- ◉ Barn og unge har rett til et liv uten vold og alvorlige frihetsbegrensninger.
- ◉ Alvorlige begrensninger av unges frihet, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse er vold i nære relasjoner og alvorlige brudd på norsk lov og grunnleggende menneskerettigheter.
- ◉ Forebygging er viktig

NEGATIV SOSIAL KONTROLL

Mål for innsats mot negativ sosial kontroll

- ◉ Å styrke ungdommens rett til å ta egne valg
- ◉ Å motivere og styrke foresatte i å stå mot press
- ◉ Å avdekke bekymring og sette inn tiltak

NEGATIV SOSIAL KONTROLL

Ære

Ære er i utgangspunktet et universelt begrep som forbindes med selvfølelse og selvrespekt, sosial anerkjennelse, omdømme, sosial status og posisjon.

(Unni Wikan 2005)

- ◉ Ære kan fås og ære kan tapes
- ◉ Hva som gir ære og hva som fører til tap av ære varierer i ulike samfunn, kultur og tradisjoner.
- ◉ Egne æres kodekser angir hva som fører til ære og hva som må til for å gjenopprette tap av ære.

NEGATIV SOSIAL KONTROLL

Æresbegrepet i ulike samfunnsstrukturer

Individorientert samfunn

Ære forstås som noe personlig.

- ◉ Anerkjennelse av status er basert på individuelle prestasjoner
- ◉ Individet har ansvar for seg selv og sine handlinger
- ◉ På ære og samvittighet
- ◉ Æresord

Gruppeorientert samfunn

Æren er kollektiv og noe man er født med og en slags moralsk kapital

- ◉ Det motsatte av ære er vanære
- ◉ Mister man ære, mister man alt
- ◉ Ære gir integritet - skam fratår integritet
- ◉ Å beholde æren blir bokstavelig talt livsviktig.
- ◉ Hvis noen bryter æresreglene så mister alle æren

NEGATIV SOSIAL KONTROLL

Æren sitter i de andres blikk

Kvinner har ærbarhet

Menn har ære

- ◉ Ære handler i stor grad om kjønn og kvinners seksualitet
 - ◉ Et rykte kan være nok til å tape ære
 - ◉ Jenter og kvinner må kontrolleres og passes på slik at de ikke gjør noe som får andre til å snakke om dem
 - ◉ Reproduksjon er sentralt spørsmål - dvs. hvem kvinnen får barn med er viktig for familiens status og økonomi
- Mister en i gruppen ære mister hele gruppen æren

NEGATIV SOSIAL KONTROLL

Kontroll av ærbarhet

Fravær av frihet til å ta egne valg:

- ◉ systematisk sosial kontroll som bryter den enkeltes grunnleggende rett til selvbestemmelse og bevegelsesfrihet - alder og modenhet tatt i betraktning.

Kontrollen gjennomføres ofte ved vold eller trusler.

Frihetsberøvelse

- ◉ Isolasjon/utfrysing
- ◉ Etterlatt i utland mot sin vilje

Formålet med kontrollen er å forebygge uønsket adferd eller som straff for uønsket adferd.

NEGATIV SOSIAL KONTROLL

Jenter

- ◉ Utsettes for kontroll
 - Bærer av familiens ære
- ◉ Pubertet/Seksualitet
- ◉ Seksuell legning, kjønnsuttrykk
- ◉ Press i forhold til ekteskap
- ◉ Utsatt for vold, trusler
- ◉ Mødre som utøvere av kontroll

Gutter

- ◉ Utøver av kontroll
 - Ansvar for å sikre familiens ære
- ◉ Friere grenser enn jenter
- ◉ Seksuell legning, kjønnsuttrykk
- ◉ Press i forhold til ekteskap
- ◉ Utsatt for vold, trusler
- ◉ Fedre som utøvere av kontroll

Relasjonskompetanse?
Psykisk helse?
Identitet?
Integrering?

Relasjonskompetanse?
Psykisk helse?
Identitet?
Integrering?

NEGATIV SOSIAL KONTROLL

Utfordringer for ungdommer:

- ◉ Skjult problematikk for hjelpere?
- ◉ Skjult problematikk for ungdommen selv?
- ◉ Hjemmearena vs andre arenaer
 - Gjensidige fordommer?
 - Ulik kompetanse verdsettes
- ◉ Utsatt for kontroll
- ◉ Utøver av kontroll
- ◉ Minoritet innen minoritet
- ◉ Tilhørighet
- ◉ Bagatellisering av identitet og problematikk/Overfokusering på identitet og problematikk
- ◉ Press og ansvar

NEGATIV SOSIAL KONTROLL

Psykiske og fysiske symptomer hos utsatte:

- Generell mistrivsel
- Manglende motivasjon/oppgittethet
- Ensomhet
- Trøtthet, søvnproblemer
- Konsentrasjonsproblemer
- Skyld-og skamfølelse
- Samvittighetskvaler
- Depresjoner /angst / traumer
- Relasjonsproblemer
- Psykosomatiske problemer
- Selvskading/ selvmordsforsøk

NEGATIV SOSIAL KONTROLL

Atferdsendringer hos utsatte:

- Endringer i påkledning
- Lyver
- Mistroisk
- Aggressiv / oppfarende
- Rastløs
- Likeglad
- Virker redd, engstelig, innelukket
- Isolerer seg
- Bekymret
- Stjeler eller annen avvikende adferd
- Rus
- «Alt for» velfungerende

NEGATIV SOSIAL KONTROLL

Skole-fritidsliv til utsatte:

- Får ikke delta i sosialt liv, få venner, kjæreste?
- Deltar ikke i skolens arrangementer/fritidsaktiviteter
- Får ikke delta i aktiviteter med motsatt kjønn, som f. eks. arbeidsgrupper på skolen
- Hentes på skolen
- Skulk
- Får ikke bestemme utdanning selv
- Press i forhold til skoleprestasjoner
- Skoleprestasjoner blir dårligere
- Mye fravær
- Kommer for sent/holder ikke avtaler
- Mange plikter og ansvar hjemme
- Lever et dobbeltliv mellom skole /hjem
- Integrering?

NEGATIV SOSIAL KONTROLL

Familierelasjoner og historikk

- Familien bestemmer hva den unge skal gjøre (utdannelse, fritid, ektefelle)
- Familien planlegger forlovelse
- Familien skal reise til opprinnelseslandet (i en lengre periode)
- Søster eller bror har vært utsatt for press til ekteskap
- Familien overvåker og kontrollerer
- Familien sjekker mobil og PC-bruk
- Endringer i familierelasjoner og roller (f. eks. far dør)
- Forventninger til familien fra storfamilie/nettverk
- Tidligere voldshistorikk i familien

NEGATIV SOSIAL KONTROLL

Spørsmål til ungdommen:

- ◉ Har ungdommen blitt utsatt for press, kontroll, vold?
- ◉ Hvilken rolle har ungdommen i familien? Hvilke regler har familien for ungdommen og eventuelle søsken?
- ◉ Hvilket frihetsrom/arenaer har ungdommen?
- ◉ Hvordan forholder ungdommen seg til sin egen og familiens ære?
- ◉ Hvem bestemmer i familien?
- ◉ Hvilke framtidsutsikter har ungdommen? Hvilke fremtidsdrømmer har ungdommen?
- ◉ Opplever ungdommen seg hørt og sett?
- ◉ Hvordan forholder ungdommen seg til grenser og autoritetspersoner?
- ◉ Kjenner ungdommen til andre i familien som har brutt familiens ære?
- ◉ Kjenner ungdommen til sine egne rettigheter?
- ◉ Kjenner ungdommen til hjelpeapparatet for unge?

NEGATIV SOSIAL KONTROLL

Spørsmål til meg selv som profesjonell:

- ⦿ Hva er min førforståelse?
- ⦿ Hvilken kunnskap har jeg om alvorlige begrensinger av unges frihet?
- ⦿ Hvordan forvalter jeg min makt i kraft av rolle, språk, tempo, definisjonsmakt?
- ⦿ Har jeg forstått og kartlagt hva ære er for den utsatte selv og familie/nettverk?
- ⦿ Hvor mye informasjon om den utsatte skal jeg dele med hvem?
- ⦿ Hvordan bør jeg forvalte min tausehetsplikt og meldeplikt?

NEGATIV SOSIAL KONTROLL

Tips ved arbeid mot negativ sosial kontroll

- ⦿ Avklare egne verdier i forberedelse og underveis i samtaler
- ⦿ Sjekk ut hypoteser med kollegaer, «kulturkonsulenter»
- ⦿ Drøft saker med minoritetsrådgivere, barnevern, kompetanseteamet
- ⦿ Konkret, ikke synsing
- ⦿ Tenk systemisk, felles selvbilde (ære) i familien/gruppen
- ⦿ Anerkjenn foresattes livssituasjon og historie, migrasjonsfokus
- ⦿ Kartlegge foresattes tidligere erfaringer med møter med norsk hjelpeapparat

NEGATIV SOSIAL KONTROLL

Tips ved arbeid mot negativ sosial kontroll

- ⦿ Vise interesse og forståelse for utsatt og foresattes rolle, storfamilie, press
- ⦿ Romme foreldres eventuelle manglende forståelse av barn med individualistisk tanke- og handlingsmønstre
- ⦿ Gi tilbakemelding/ros knyttet til foresattes rolle i sin familie/nettverk
- ⦿ Interesse for hvordan problemstillinger løses i for eksempel foresattes hjemland og familie
- ⦿ Informasjon om norsk lovgivning og hjelpeapparat osv på en ikke dømmende og konkret måte

NEGATIV SOSIAL KONTROLL

Tips ved arbeid mot negativ sosial kontroll

- ◉ Hvilke løsninger kan forhandles frem som ivaretar ungdommen uten tap av ære?
- ◉ Hvordan kan foresatte stå i mot press fra sitt kollektiv?
- ◉ (Hvordan) kan foresatte omdefinere sin ære?

NEGATIV SOSIAL KONTROLL

Vurdering av kartlegging og tiltak:

- ◉ Er alle arenaer i ungdommens liv kartlagt?
- ◉ Har ungdommen flere arenaer enn hjem og skole?
- ◉ Utsettes ungdommen for kontroll på skolen?
- ◉ Har ungdommen som oppgave å kontrollere på skolen?
- ◉ Skulker ungdommen?
- ◉ Skifter ungdommen klær på vei til skolen?
- ◉ Deltar ungdommen på sosiale medier?
- ◉ Bruker ungdommen rus? Selvskading?
- ◉ Har ungdommen tillit til noen i familien/nettverket?
- ◉ Vil tiltak opprettholde/styrke familiens kontroll av ungdommen?

NEGATIV SOSIAL KONTROLL

KOMPETANSETEAMET MOT TVANGSEKTESKAP OG KJØNNSLEMLESTELSE

- ◉ Nasjonalt tverretatlig fagteam
- ◉ Teamet består av representanter fra seks direktorater:
 - Barne, ungdoms og familiedirektoratet (Bufdir)
 - Utlendingsdirektoratet (UDI)
 - Politidirektoratet (POD)
 - Helsedirektoratet (Hdir)
 - Arbeid - og velferdsdirektoratet (AVdir)
 - Integrerings - og mangfoldsdirektoratet (IMDi)
- ◉ Gir råd og veiledning til tjenesteapparatet og til enkeltpersoner i saker som omhandler tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og andre former for æresrelatert vold.
- ◉ Kompetanseteamet bistår med veiledning ut fra et her og nå - perspektiv. Det har ikke oppfølgingsansvar i enkeltsaker, men kan til enhver tid kontaktes for ny veiledning.
- ◉ Bistår med å formidle informasjon om instanser som kan kontaktes, for eksempel integreringsrådgivere i Jordan, Kenya, Pakistan og Tyrkia

NEGATIV SOSIAL KONTROLL

Hvordan kontakte kompetanseteamet:

- ◉ På telefon alle hverdager fra 09:00 - 16:00: 47 80 90 50
- ◉ På epost: kompetanseteamet@bufdir.no

NEGATIV SOSIAL KONTROLL

Imdi Nord

v/Gry Brækmo

Seniorrådgiver - Regional koordinator

45429793 / 24 16 88 00